

**ИНКИШОФИ
САЛОҲИЯТИ НУТҚИ ШИФОҲИИ
ХОНАНДАГОН ДАР МАВЗӢИ
"SPORTS"**

**РАЗВИТИЕ УСТНОЙ
РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ
УЧАЩИХСЯ ПО ТЕМЕ
"ВИДЫ СПОРТА"**

**DEVELOPMENT OF
STUDENTS' ORAL SPEECH
COMPETENCE ON THE SUBJECT
"SPORTS"**

Ҳашимова Ҳафизаҷон Гафурҷоновна, омӯзгори
кафедраи методикаи таълими забонҳои
хориҷии МДТ "ДДХ ба номи
акад.Б.Гафуров(Тоҷикистон, Хуҷанд)

Ҳашимова Ҳафизадҷон Гафурдҷановна,
преподаватель кафедры методики
преподавания иностранных языков ГОУ "ХГУ
имени акад.Б.Гафурова"(Таджикистан,
Худжанд)

Hashimova Hafizajon Gafurjonovna, a teacher of
the Department of Teaching Methods of Foreign
Languages, at the faculty of foreign languages,
SEI "KSUniversity named after acad.
B.Gafurov,**E-mail:** milena-8787@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: салоҳиятноки, тазод, сифатҳои ташаббускорӣ, варзиш, идрок

Дар мақола масъалаи инкишофи салоҳияти нутқи шифоҳии хонандагон дар дарси забони англисӣ ҳангоми омӯзиши мавзӯи "Варзиш("Sports") баррасӣ мешавад. Қайд карда мешавад, ки мавзӯи варзиш барои тамоми синну соли мактабӣ аз мавзӯҳои дӯстдоштаи талабагон ба ҳисоб меравад. Хотирнишон мешавад, ки хонандагон дар доираи омӯзиши мавзӯи "Варзиш" доир ба мавзӯи мазкур таҳлил, муқоиса ва хулоса баровардан ва бо назардошти қобилият ва ниёзҳои хонандагони хурдсол ва синфҳои ибтидоӣ муошират карданро меомӯзанд. Мушоҳида, омӯзиш ва таҳлили натиҷаи татбиқи муносибати босалоҳият ба таълим нишон медиҳад, ки омӯзгорони забони англисӣ моҳияти муносибати босалоҳият ба таълимро қадам ба қадам дарк менамоянд, ки ин ба манфиати кор аст. Хулоса мешавад, ки малақаҳои муошират дар хонандагон дар дарси забони англисӣ ҳангоми гуфтугӯ, шунидан, хондан ва навиштан пайдо мегардад.

Ключевые слова: компетентность, контраст, активные качества, спорт, восприятие.

В статье рассматривается вопрос развития устной речевой компетентности учащихся на уроке английского языка в ходе изучения темы «Спорт». Отмечено, что учебная тема спорта является одной из любимых учебных тем учащихся всех школьных возрастов. Подчеркивается, что учащиеся должны научиться общаться, анализировать, сравнивать и делать выводы об учебных материалах с учетом способностей и потребностей учеников младшего и начального этапа. Наблюдение, изучение и анализ результатов реализации компетентностного подхода к образованию показывают, что преподаватели английского языка шаг за шагом понимают суть компетентностного подхода к образованию, что отвечает интересам работы. Сделан вывод, что коммуникативные навыки учащихся развиваются на уроках английского языка во время говорения, аудирования, чтения и письма.

Key words: competence, contrast, proactive qualities, sport, perception

The article discusses the issue of developing students' oral speech competence in an English lesson while studying the topic "Sports". It is noted that the educational topic of sports is one of the favorite educational topics of students of all school ages. It is emphasized that students must learn to communicate, analyze, compare and draw conclusions about educational materials, taking into account the abilities and needs of junior and primary students. Observation, study and analysis of the results of implementing a competency-based approach to education show that English teachers step by step understand the essence of a competency-based approach to education, which meets the interests of the work. It is concluded that students' communication skills develop in English lessons during speaking, listening, reading and writing.

Дигаргуниҳои иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангие, ки баъди соҳибистиклол гардидани Ҷумҳурии Тоҷикистон ба вуқӯъ пайвастанд, ба васеъшавии вазифаҳои забони хориҷӣ ҳамчун фанни таълимӣ таъсири амиқ расониданд. Ба ҷумҳурие, ки алоқаҳои худро бо кишварҳои хориҷӣ таҳким мебахшад, мутахассисоне лозиманд, ки забони хориҷиро ҳамчун воситаи муошират хуб донанд.

Дастури Пешвои миллат дар хусуси он ки Барномаи нави такмили таълими забонҳои русиву англисӣ барои давраи то солҳои 2030 таҳия ба тасдиқ расонда шавад, мувофиқи мақсад аст. Зеро, дар самти омӯзишу азхудкунии забонҳои мазкур ва дар масъалаи тайёр кардани мутахассисони ҳуби донандаи ин забонҳо ҳанӯз ҳам як қатор мушкилӣ вучуд доранд. Пеш аз

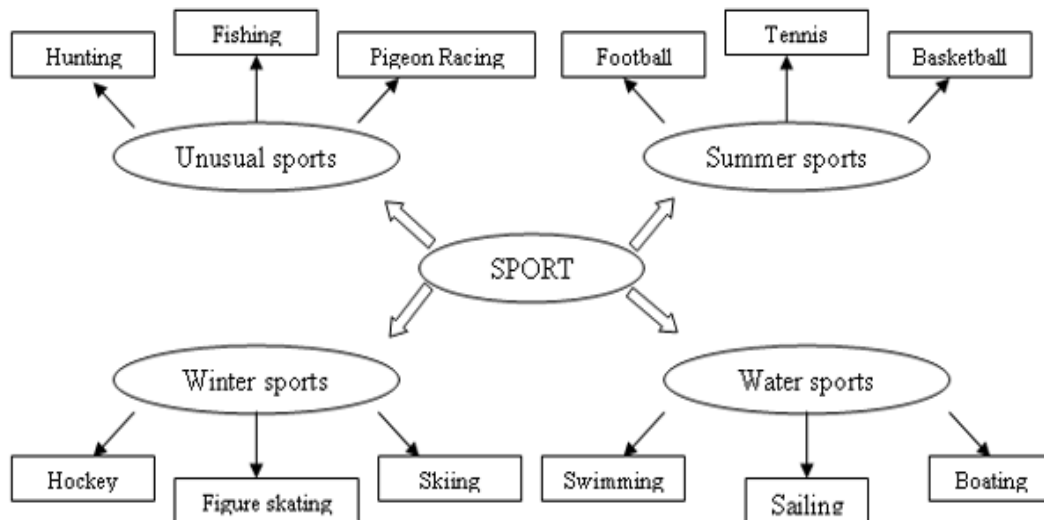
ҳама, мушкилие, ки пешорӯи омӯзгорони забони англисӣ, хусусан омӯзгорони ҷавон меиҷада, ин инкишоф додани малакаи ҳарфзании хонандагон бо назардошти сатҳи дараҷаи забондонии ҳар як хонанда ва самаранок истифода бурдани усулҳои пешрафтаи таълим маҳсуб меёбад. Дигар мушкилие, ки дар омӯзиши забони англисӣ вучуд дорад, ин аз меъёр зиёд будани шумораи хонандагон дар синф дар макотиби миёна ва баъзан макотиби олии низ ба назар мерасад. Ба зергурӯҳҳо тақсим намудани синф ва ба таври салоҳиятнокӣ гузаронидани мӯҳтавои дарс имкон медиҳад, ки омӯзгор ба ҳадафи гузоштаи худ расад. Тақсими дурусти лаҳзаҳои дарс ва таъмини онҳо бо маводи дидактикӣ барои аз бар намудани лексикаи варзиш ва намудҳои он хеле фарох ва шавқовар пешниҳод карда шудааст. Дар ин самт истифодаи тахтаи электронӣ ва дигар таҷҳизоти муосир, истифода аз шабакаи интернетӣ омили баланд бардоштани сифати таълим мебошад. Муаррифӣ –презентатсияҳо ва наворҳои видеоӣ бо шунавонидани нутқи зиндаи англисӣ маҳорати шунавоии ҳар як хонандаро инкишоф медиҳад.

Соҳаи маориф аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун яке аз самтҳои афзалиятноки рушди мамлакат эътироф гардида, дар ин самт ҳамасола тадбирҳои зиёд андешида мешаванд. Дар ҷаҳони муосири зуд тағйирёбанда ва пур аз тазод муаллимон бояд сифатҳои ташаббускорӣ, навоарӣ, татбиқ, тағйирпазирӣ, ӯҳдабарой, масъулиятшиносӣ ва созандагиро бунёдкориро дошта бошанд. Онҳо бояд толибилмони бомаърифат аз ҷиҳати маънавӣ – ахлоқӣ, устувор ва забондонро омода созанд. Қабл аз он ки роҷеъ ба проблемаҳои ташаккули салоҳиятҳои иртиботию эҷодии хонандагон ҳарф бизанем, зарур аст, то таъриферо, ки дар адабиёти равоншиносии омӯзгорӣ оид ба салоҳият ва салоҳиятмандӣ омадааст, таҳлил намоем ва моҳияти онро, ки бо усули салоҳиятнокӣ пайваста аст, муайян созем. Истилоҳи «салоҳият» дар айни ҳол аз ҷониби онҳое, ки хусусияти низоми ғарбии идораро эътироф мекунанд, ғаёлона истифода мешавад. Вақте касро босалоҳият мегӯянд, ки намедонад, маҳорат надорад, ба фаҳмаш намерасад. Вале гуфтаи дигар низ мавҷуд аст: «Ин кор берун аз салоҳияти ман аст», ки комилан маънои дигар дорад: медонам, маҳорат дорам, вале ҳуқуқ ва салоҳият надорам. Дар ин ҳолат истилоҳ танҳо ба маънои ҳуқуқӣ истифода мешавад: «салоҳиятҳо» - ваколатҳои расман вобасташуда, ҳуқуқи вазифаҳои шахси соҳибвазифа, шӯъба ё муассиса аст. Дар раванди муносибати босалоҳият ба таълими забони англисӣ таваҷҷӯҳи асосӣ ба рушди салоҳиятҳои хонанда ё худ ба ташаккули малакаҳои амалӣ (ҳаётӣ, амалӣ, функционалӣ) равона мегардад. Ташаккули салоҳиятҳо аз нуқтаи назари педагогӣ, натиҷаи таҳсилоти босифат арзёбӣ гардида, шахс дар раванди он ба маҷмӯи маҳоратҳо ноил мегардад. Ҳар як салоҳияти мушаххас (масалан, иттилоотӣ ё озмоишӣ) маҷмӯи мураккаби амалҳост, ки ҳамгироии дониш ва маҳорати татбиқии онро дар назар дорад [10, с.123-130]. Ба таври дигар муносибати босалоҳият равандест, ки дар ҷараёни он дониш, малакаҳои ҳаётан муҳим ташаккул дода шуда, тарз, роҳҳои дар ҳаёт истифода шудани он дар раванди таълими забони англисӣ нишон дода мешавад. Ҳадафи истифодаи салоҳиятнокӣ дар дарси забони англисӣ, пеш аз ҳама дар сатҳи баланд пешниҳоди натиҷаи амали аз ҷониби хонандагон дар ҷараёни омӯзиши фан арзёбӣ меёбад. Он муносибати хонандаро ба таълим, нақши омӯзгорро дар раванди таълим, муносибати омӯзгорону хонандагон, муносибати хонандагону маводи таълимиро таъмин мекунад. Дониш ва салоҳияти татбиқ кардани ин хусусиятҳо ба омӯзгор имкон медиҳад, ки сатҳи азҳудкунӣ, маҳорат ва рушди салоҳиятнокии хонандаро таъмин кунад. Салоҳиятнокӣ тибқи фаҳмиши васеъ натиҷаи таҳсилот ҳисобида шуда, барои расидан ба мақсад ҳам захираҳои дохилӣ (дониш, азҳудкунии маълумот), малака (амали олидарача) системаи арзиш, меъёр, муносибат, сабаб ва захираҳои беруна – манбаи маълумот, воситаи иртиботӣ (коммуникатсионӣ), воситаҳои моддӣ, техникӣ ва ғайраҳо муҳим доништа мешаванд [4, с.42]. Мушоҳида, омӯзиш ва таҳлили натиҷаи татбиқи муносибати босалоҳият ба таълим нишон медиҳад, ки омӯзгорони забони англисӣ моҳияти муносибати босалоҳият ба таълимро қадам ба қадам дарк менамоянд, ки ин манфиати кор аст. Онҳо дар раванди ташаккули салоҳиятҳо (маҳорати) – хонандагон аз фановариҳои муосири таълим, ба монанди тахтаи электронӣ ё ин ки муаррифиҳо дар шаклҳои кори гурӯҳӣ (дунафара, гурӯҳҳои хурду калон, муҳокимаи умумӣ ва ғайра) истифода мебаранд, ки ба ғаёлонокии хонанда таъсиргуздор мебошад [4, с.12]. Луғат-ин маводи асосӣ ва зербиноии нутқи мо маҳсуб ёфта, барои ҳамин нақши луғат барои соҳиби забони англисӣ шудан дар баробари донишони фонетика ва грамматика муҳим арзёбӣ мегардад. Маҳз захираи луғавӣ барои ифодаи фикр омили асосӣ буда, дар ҳаёти рӯзмарра барои ибрази фикри воқеӣ ва ғайривоқеӣ хизмат мекунад. Мақсади асосии

муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ барои ташаккули нутқи шифоҳӣ забони англисӣ фонди луғавии ҳар як хонандаро ғанӣ гардонид, ба он эътибори ҷиддӣ дода мешавад. Ақаллияти фаъоли луғавиро доир ба мавзӯи варзиш мо метавонем аз рӯи чунин принципҳои интихоб намоем:

➤ Принципи семантикӣ, ки мувофиқи он мафҳум ва вожаҳои муҳимтарини мавзӯи варзиш ба барномаи таълим ва нақшаи тақвими фанни забони англисӣ ворид карда мешавад. Масалан, аз рӯи харитаи концептуалӣ мӯҳтавои умумии мавзӯи варзишро ба хонандагон чунин тасвир кардан мумкин аст:

Расми1. Мундариҷаи умумии мавзӯи “Варзиш” тибқи харитаи таълимӣ

- Принципи монандӣ, ки ба воситаи он имкониятҳои баҳамоии вожаи зарурӣ бо дигар вожаҳо ба инобат гирифта мешавад. Ин намуди принципи кор хос ба мавзӯи варзиш хеле нақши асосӣ мебозад, зеро мутобиқати феълҳои *do/play/go* бо номҳои варзишӣ омада, маъноӣ ба ягон намуди варзиш машғул шудан ё бозӣ карданро ифода менамояд. Масалан: *do gymnastics, go cycling, play football* ва монанди онҳо, ки дар зерфасли оянда, ба ин мавзӯъ мушаххас таваққуф менамоем. Ё ибораи феълии “*go in for*”, ки на маъноӣ рафтандор дорад, балки маъноӣ машғул шуданро ифода менамояд.
- Принципи ба инобат гирифтани мафҳуми вожа ё ибора, ки ба ин ё он услуби забон таъсия мекунад. Аз рӯи ин принцип танҳо луғатҳои бояд интихоб карда шаванд, ки онҳо нейтралӣ, адабӣ ва китобатӣ мебошанд. Масалан: *футбол (football), баскетбол, (basketball) волейбол (volleyball), теннис (tennis), рагбӯ (rugby), крикет (cricket), дзюдо (judo), каратэ (karate), дартс (darts)* ва ғайра, ки ба забони тоҷикӣ низ бо ҳамин вожаҳо ворид гаштаанд.
- Принципи маъмулии истифодаи калима дар нутқи ҷи шифоҳӣ ва ҷи хаттӣ.
- Принципи интихоби яке аз калимаҳои ҳаммаъно, яъне муродифи он.
- Принципи ба инобат гирифтани имкониятҳои калимасозии мафҳум. Аз рӯи ин принцип калимаҳои сохтара бештар дар назар доранд, ки бо роҳи аффиксатсия сохта шудаанд. Он калимаҳои бояд интихоб гарданд, ки аз онҳо тавассути пешванду пасванд ҳарчӣ бештар сохтани вожаҳои нав ба амал ояд.
- Принципи истисно кардани калимаҳои байналмилалӣ.

Профессор И.В. Раҳманов қомусро таҳти унвони «Луғати серистеъмолтарини калимаҳои забони англисӣ» ба таъби расонидааст, ки ин гуна қомус танҳо луғати фаъоли мавзӯиро дар бар мегирад. Ақаллияти фаъоли луғавии мавзӯи варзишро бо назардошти синну соли хонандагон, дараҷаи мушкилиашон ва сатҳи забондонии онҳо бояд ба зергурӯҳҳои тақсимбандӣ гардид. Ин имкон медиҳад, ки муаллим ба ҳадафи дар наздаш гузошта бирасад ва аз дониши хонандагон доир ба мавзӯи нав натиҷагирӣ кунад. Тавассути аёнӣ омӯзонидани калимаҳои нав ва талаффузи дурусти онҳо ва бо воситаи машқи фонетикӣ сар мешавад. Мисол:

[l] – *football, volleyball, basketball.*

[b] – *boxing, rugby, badminton.*

[t] – *table tennis, skating, gymnastics.*

[f] – *football, figure skating, windsurfing.*

[h] – *hockey, handball, horse riding.*
[s] – *swimming, wrestling, baseball.*

Дар таълими забони англисӣ чуноне ки зикр рафт, таълими луғат дар мавзӯи варзиш қисми чудонашандани нақшаи тақвими ҳама синфҳои ибтидоӣ ва ҳама синфҳои болоӣ ба шумор меравад. Аммо мушкилие, ки дар назди ҳар як омӯзгор меистад, ин тарзу роҳи равиши дурусти фаҳмонидани се феъле, ки ҳамаҷоя бо номи варзиш меоянд. Ин ҳама бошад, феълҳои *Go, Play* ва *Do* мебошанд. Ҳангоме ки ягон англисзабон ба варзиш машғул шуданро иброз карданӣ шавад, ибораи «do sport» - ро истифода мебарад. Масалан: *The children often do sport at school.* (Баҷаҳо дар мактаб зуд-зуд ба варзиш машғул мешаванд). Лекин амрикоӣҳо ибораи «practice sport» - ро дар вақти бо варзиш тамрин кардан истифода мебаранд. Мисол: *Our team is practicing for the international competition.* – Дастаи мо барои мусобиқаи байналмилалӣ тамрин карда истодаанд.

Феъли “Play” тарзи истифодабариаш хеле осон аст, чи хеле ки аллакай аз маънояш маълум аст, маънои бозӣ карданро дорад. Ин феъл асосан бо номҳои варзишии, ки асбоби он тӯб буда, ба ғайр аз бозии голф, ки асосан даставӣ бозӣ карда мешавад. Ба монанди *play football, play basketball, play tennis, play badminton.* Баъзе бозиҳои дохилихӯҷравӣ низ бо “play” ифода меёбад, аз ҷумла *play chess, play darts.*

Феъли “Do” – бо намуди ин феъл навъи варзише истифода мешавад, ки шахс ё варзишгар индивидуалӣ ба он машғул аст. Ҳамаҷунин санъати муҳорибавие, ки бо он шахс машғул аст, истифода мегардад. Мисол: *do judo, do karate.*

Феъли “Go” – ин феъл пеш аз он феълҳое меояд, ки номи варзиш бо пасванди *-ing* ба итмом мерасад. Ба монанди ба лижаронӣ машғул шудан (*go skiing*), ба велосипедронӣ (*go cycling*) машғул шудан ва ғайра. Бартари ин навъи супориш боз дар ин ҷиҳат намоён мешавад, ки хонандагон дар шахси сеюми шумораи танҳо, ки дар замони ҳозираи оддӣ аст, илова бо пасванди *-es, -s* ба кадом намуди варзиш машғул шуданро дармеёбад. Аз ҷадвали зерин истифода мебаранд:

Ҷадвали 2. Як миқдор калимаҳои варзишии дар якҷоягӣ бо феълҳои “do”, “go” or “play” меояд, ки барои дар хотир нигоҳ доштан ва мустақам кардани истифодаи феълҳо бо номи варзиш кӯмак мерасонад.

<u>Go</u>	<u>Do</u>	<u>Play</u>
<u>riding</u>	<u>aerobics</u>	<u>badminton</u>
<u>jogging</u>	<u>gymnastics</u>	<u>table-tennis</u>
<u>hitch-hiking</u>	<u>taekwondo</u>	<u>football</u>
<u>fishing</u>	<u>judo</u>	<u>basketball</u>
<u>sailing</u>	<u>karate</u>	<u>chess</u>
<u>windsurfing</u>	<u>kung-fu</u>	<u>cricket</u>
<u>skiing</u>	<u>ballet</u>	<u>board games</u>
<u>snowboarding</u>	<u>exercise</u>	<u>snooker</u>
<u>swimming</u>	<u>yoga</u>	<u>hockey</u>
<u>dancing</u>	<u>athletics</u>	<u>baseball</u>
<u>skating</u>	<u>archery</u>	<u>rugby</u>
<u>cycling</u>	<u>a crossword puzzle</u>	<u>volleyball</u>
<u>running</u>	<u>tai chi</u>	<u>squash</u>

Бо мақсади фаъол намудани иштироки хонандагон ба дарси забони англисӣ ба ташкили бозиҳои гуногуни таълимӣ эътибор ҷиддӣ бояд зоҳир гардад.

Барои аз худ кардани забони англисӣ мушкилиҳои зиёд аввал дар зинаи таҳсилоти ибтидоӣ ба назар мерасад ва аз сабаби як қатор омили мухталиф ин фан шавқовариашро гум мекунад ва барои хонандагон ҳамчун яке аз фанҳои мушкилтарин ва бадтарин меамояд.

Дар зинаи омӯзиши забони хориҷӣ барои талабагон яке аз асоситарин вазифаи омӯзгор ин аст, ки фанро шавқовару дӯстдошта нишон диҳад. Барои ин, мавод барои хонанда дастрас бошад [6, с.64]. Бозӣ дар дарси забони англисӣ бояд қисми ҷудонашавандаи ташкилии методи дарс мебошад. Ҳамаи мо хуб огоҳ ҳастем, ки хонандагони хурдсол аз мактаб ба хона сомада пеш аз ҳама ба сӯи бозиҳои рағбӣ равона мешаванд. Барои кӯдакон бозӣ ҳаловат мебахшад. Ин ҳолатро ба назар гирифта, дар ҷараёни таълим бозии таълимӣ ё маърифатӣ новобаста аз синну соли хонандагон ба роҳ монда шавад. Аммо, хотираи хонандагони хурдсол нисбат ба хонандагони калон беихтиёрон мебошад, онҳо ба зудӣ ва бемушкилӣ ахбороти додашударо, ки аз ягон ҷиҳат ба онҳо писанд омадаст, дар хотир мустаҳкам нигоҳ медоранд [2, с.82]. Дар дарс мо бо намуди махсуси бозӣ сару кор дорем, ба монанди бозии лафзӣ. Бозии лафзӣ ҳадди ақал яке аз компонентҳои мундариҷаи таълими забони хориҷӣ ба ҳисоб меравад [5, с.91]. Бозиҳои лафзӣ дар навбати худ метавонанд: лексикӣ, грамматикӣ ва фонетикӣ бошанд. Бозиҳои лафзӣ ҷараёни дарсро шавқовар ва хотирмон мегардонанд, барои зуд аз худ кардани мавзӯи нав кӯмак мерасонанд [5, с.36]. Барои муаллим ҳар як бозӣ – ин пеш аз ҳама машқи мунтазами системанок мебошад. Муаллим ҳамеша аниқ донанд, ки кадом мақсади дарсро ин ё он бозӣ адо мекунад. Яке аз беҳтарин варианти бозӣ дар дарсҳои забони хориҷӣ барои хонандагони хурдсол ин бозӣ бо бозичаҳо мебошад. Муаллим метавонад бо худ бозичаҳоро оварда, дар дарс чун аёният истифода барад. Масалан, инро барои омӯзиши калимаҳои нав аз тӯбча истифода бурдан мумкин аст. Номи бозӣ “Картошкаи гарм” (“*Hot Potato*”). Мақсад: Устувор гардонидани малакаи нутқи якҷониба ва ғайи гардонидани луғат марбут ба варзиш. Ҷараёни бозӣ: Хонандагон ба шакли давра рост меистанд. Аз тарафи муаллим ба хонанда тӯб ҳаво дода мешавад. Муаллим ибора ва калимаҳое, ки доир ба мавзӯи варзиш аст ба забони модарӣ мегӯяд, хонанда тарҷумаи онро бо забони англисӣ мегӯяд. Кадом хонандае, ки тӯбро муддати дароз дар дасташ нигоҳ доштааст ва ба тарҷумаи он мушкилӣ мекашад, аз бозӣ мебарояд. Гӯё дасташ месӯзад. Хонандае, тарҷумаи дурусти калимаро мегӯяд, тӯбро ба дигар ҳамсабақаш ҳавола медиҳад. Бозӣ дар якҷанд давр гузаронида мешавад.

Барои мустаҳкам кардани саводи имлоии хонандагон аз калимаи мураккаб, якҷанд калимаҳои нав сохта мешавад, ки танҳо ҳарфҳои калимаи “S P O R T S M E N”-ро дошта бошад:

Make up as many words as you can out of the word S P O R T S M E N

(*sport, men, post, stop, rest, top, rose*). Ё бозии “мори дароз” (*along snake*) барои аз худ намудани лексикаи варзиш ва дуруст навиштани калима мусоидат мекунад.

Дар дарс истифодабарии бозиҳо, рафти ҷараёни дарсро беҳтар мекунад, хонандагон дар кор шавқ пайдо мекунанд, фаъолонокии онҳо баланд мешавад, зеро дар дарс элементи рақобат ва мусобиқа ба вуҷуд меояд [2, с.65]. Дар онҳо чунин ҳислат, ба монанди мустақилият, ташаббускорӣ ва ҳисси коллективӣ тарбия карда мешавад.

Бозӣ дар замони ҳозира яке аз роҳҳои самараноки омӯзондани забони англисӣ ба шумор меравад. Вай дар дарсҳо шароити хуб фароҳам меоварад ва мондашавӣ ва дилгиршавии шогирдонро аз байн мебарад. Бозӣ иштироки фаъолонаи хонандагонро дар раванди таълими забони англисӣ таъмин мекунад, шавқу рағбати онҳоро нисбат ба омӯзиши забон дучанд афзун мекунад. Бозӣ, ки ба он хонандагон эҳтиҷ доранд шароитро ба вуҷуд меорад, ки бо ёрии он ҳисси масъулият, қобилияти эҷодӣ ва фикри мустақилонаи хонандагон меафзояд. Вай хотираи забонмӯзии хонандагонро инкишоф дода, суръати нутқи онҳоро меафзояд. Ҳамаи ин дар он суръат амалӣ мегардад, ки агар муаллим бозиро дуруст бо вақти муайяншуда ба роҳ монда тавонад. Дар тӯли қариб 30 соли Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи намудҳои мухталифи варзиш зиёда аз 50 нафар сазовори унвони чемпиони ҷаҳону Осиё ва зиёда аз 200 нафар ҷоизадору ғолиби мусобиқаҳои байналмилалӣ гардиданд.

Боиси ифтихор аст, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи соҳибистиқлолӣ дар панҷ бозиҳои олимпӣ, аз ҷумла дар Атланта (ИМА) соли 1996, Сидней (Австралия) соли 2000, Афина (Юнон) соли 2004 ва Пекин (Чин) соли 2008 ва дар се бозиҳои зимистонаи олимпӣ дар Солт Лейк Сити (ИМА) соли 2002, дар Торино (Италия) соли 2006, дар Ванкувер (Канада) соли 2010, бозиҳои олимпӣ дар соли 2016 дар Рио де Жанейро (Бразилия) ширкат варзидааст.

Ҳамаи ин дастовардҳо боиси он мегардад, ки омӯхтани мавзӯи варзиш бо забони англисӣ барои донишҷӯёну хонандагон зарур ва муҳим мебошад. Зеро муоширати байни миллатҳо дар арсаи ҷаҳон маҳз тавассути забони англисӣ сурат мегирад. Дар шароити имрӯза тағйир додани низоми таҳсилот ва ба талаботи ҷомеаи муосир мутобиқ намудани он амри воқеист. Доштани дониш оид ба соҳаҳои мухталифи илм барои маълумот кифоя набуда, татбиқи амалии донишҳо, аз ҷумла дониши забони англисӣ, истифодаи роҳу равиши таълими пешрафтаи ҷаҳонӣ бо фановарии муосир ва эҷодкорӣ нақши ҳалқунандаро мебозад. Аз ин гуфтаҳо бармеояд, ки забони англисӣ на танҳо маводи таълим аст, балки инчунин воситаи муҳими якдигарфаҳмии халқҳои гуногун, муколамаи тамаддунҳои кишварҳои ҷаҳон маҳсуб ёфта, онҳо байни худ метавонанд тавассути варзиш низ муошират намоянд. Беҳуда намегӯянд, ки варзиш эҳғари сулҳу субот ва муттаҳидкунандаи халқҳо аст. Таълими забони хоричӣ дар муассисаҳои миёнаи таҳсилоти умумӣ мақсадҳои амаливу тарбиявӣ ва маълумотдиҳиву инкишофдиҳиро дар назар дошта, дар раванди азхудкунии маҳорату малакаҳои амалӣ аз ҷониби хонандагон сурат мегирад ва барои тақомули ҳамаҷонибаи шахсият мусоидат менамояд. Омӯзиши забони англисӣ дар асоси матнҳои маърифатӣ, матнҳои маҳсули ахлоқӣ, иҷтимоиву ҳаётӣ амалӣ гардонида мешавад. Аз ҳамин сабаб омӯзиши мавзӯи варзиш хотира, даққат, идрок ва интизомро инкишоф медиҳад, хонандаро нисбатан ғаъл ва ўро ба шакли кори гурӯҳӣ (коллективӣ) омода сохта, кунҷковии хонандаро бедор намуда, аз ҷиҳати зеҳнӣ ва эстетикӣ инкишоф медиҳад.

ПАЙНАВИШТ:

1. Гез, Н.И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе/Н.И.Гез, М.В.Ляховицкий, А.А.Миролюбов.-М., 1991.-287 с.
2. Денисова, Л.Г. Использование игровых элементов на начальном этапе обучения английскому языку/Л.Г.Денисова// Иностранный язык в школе.-1984.-№4.-С.82
3. Загребин, И.В. Особенности обучения младших школьников английскому языку на начальном этапе/И.В.Загребин// Начальная школа – 2007.-№10.-С. 27-31
4. Имонназаров, Д.Муносибати босалоҳият ба таълим/Д.Имонназаров.-Душанбе: Сифат, 2018.-61с.
5. Комков, И.Ф. Методика обучения иностранному языку: Учеб. Пособие: В.9./И.Ф.Комков.- Минск: Вышэйшая школа, 1979.-С.91
6. Курбатова, М.Ю. Игровые приёмы обучения грамматике английского языка на начальном этапе/М.Ю.Курбатова// Иностранный язык в школе -2006. -№3.-С.64-66
7. Лобачева, Н.П. Игры и сказки /Н.П.Лобачева// Иностранный язык в школе.-2007.-№1.-С.36
8. Лутфуллоев, М. Андешаҳо перомунӣ салоҳиятҳо ва ташаккули онҳо/М.Лутфуллоев. – Душанбе: Сифат, 2018.-75с.
9. Сафонова, В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций/В.В.Сафонова.– Воронеж: Истоки, 1996. – 238 с.
10. Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2020//Ахбороти Вазорати маорифи Ҷумҳури Тоҷикистон.- 2012.- С.123-130.
11. Усмонов, К.Методикаи таълими забони англисӣ/К.Усмонов, А.Бойматов - Душанбе - 2009. – 229 с.

REFERENCES:

1. Gez.N.I., Lyakhovitsky M.V., Mirolyubov A.A. Methods of teaching foreign languages in secondary school. M., 1991.
2. Denisova L.G.The use of game elements at the initial stage of teaching English//IYASH.-1984.-№4.-P.82
3. Zagrebin I.V. Features of teaching English to younger students at the initial stage // Primary school - 2007.-№10.-P. 27-31
4. Imonnazarov D. Competent approach to education. - Dushanbe: "Sifat", 2018.-61 p.
5. Lutfulloev M. Opinions about competences and their formation. - Dushanbe: "Sifat", 2018, 75 p.
6. Komkov I.F. Methods of teaching a foreign language: Proc. Benefit: B.9. -Minsk: "The Highest School", 1979.-P.91
7. Kurbatova,M.Yu. Game techniques for teaching English grammar at the initial stage//IYaSh -2006. -№3.-P.64-66
8. Lobacheva N.P. Games and fairy tales // IYASH -2007.-№1.-P.36

9. Safonova V.V. The study of languages of international communication in the context of the dialogue of cultures and civilizations. - Voronezh: Origins, 1996. - 238 p.
10. "National strategy for the development of education of the Republic of Tajikistan until 2020" // "Information of the Ministry of Education of the Republic of Tajikistan".-Dushanbe, 2012.-P.123-130.
11. Usmonov K., Boimatov A. English language teaching methodology. Nuri ma`rifat. - Dushanbe - 2009. - 229p.